

BÚRSKÁ VÁLKA

Filip Nerad

Ukázka z textu:

Od konce roku 1900 začali být civilisté násilně vyháněni ze svých domovů, jen s nejnnutnějšími věcmi byli nakládáni na povozy nebo do vagónů určených pro transport dobytka a sváženi do nově zřizovaných táborů, které vznikaly i na území Kapska a Natalu. Vedle toho využilo britské nabídky uchýlit se i s rodinami pod ochranu britské armády do vládních táborů také několik desítek bojujících Búrů, jejich množství však ani zdaleka nenaplnilo Kitchenerova očekávání. Do 46 britských koncentračních táborů pro bílé, které do konce války vznikly po celé jižní Africe, bylo umístěno celkem přes 116 000 lidí. V naprosté většině se jednalo o ženy a děti. Obyvatelé těchto táborů se dělili na dvě skupiny. Do první patřili uprchlíci, rodiny neutrálních Búrů a těch, kteří se dobrovolně vzdali. V druhé skupině pak byly rodiny, jejichž mužský příslušník stále bojoval u komanda, a ty byly vůči obyvatelům zařazeným do první kategorie znevýhodňovány ubytováním nebo velikostmi přidělů potravin. Pro představu: dospělý jedinec z první skupiny měl nárok na kilogram masa a tři kilogramy mouky na týden, dítě do 12 let vždy na polovinu, dospělý z druhé skupiny dostával sice stejně mouky ale žádné maso. Menší týdenní přiděly se týkaly i kávy, cukru nebo kondenzovaného mléka. Velikost přidělů pro jednotlivé kategorie obyvatel koncentračních táborů se však v průběhu války měnila. Toto spíše teoretické zvyhodňování některých Búrů v táborech ale nemohlo nic změnit na utrpení, kterému byli vystaveni všichni obyvatelé těchto zařízení bez ohledu na způsob, jakým se do nich dostali. Podmínky v jednotlivých táborech nebyly stejné, situace v nich se lišila případ od případu. Vždy to záviselo na schopnostech a vůli vrchního dozorce. Přesto nelze obecně označit životní podmínky obyvatel táborů za vyhovující. Tisíce početných rodin (búrské matky mívaly i deset dětí) se tísnily v chatrných přístřešcích nebo stanech, které byly vlhké a plné prachu. Nebylo výjimkou, že v nich nebyly ani postele nebo matrace, a tak jejich obyvatelky byly nuceny spát na zemi. Poloha některých táborů byla navíc nevhodně zvolena a poblíž se nenacházel žádný zdroj vody, kterou armáda musela dovážet v kontejnerech. Proto zejména zpočátku byl v některých táborech kritický nedostatek pitné vody, ale i potravin. Stejně katastrofální byly i hygienické podmínky a v některých táborech nebylo ani mýdlo. V této zoufalé situaci, zhoršované dusným jihoafrickým klimatem a nedostatečnými hygienickými návyky búrských obyvatel, zákonitě vypukly epidemie nemocí, kterým špatně vybavená zdravotnická služba táborů nebyla sto čelit. Do konce války tak v britských koncentračních táborech pro bílé podle armádních záznamů zemřelo 27 927 lidí, z čehož více než 22 000 byly děti mladší 16 let. Manželky búrských prominentů a generálů zpravidla nebyly umístovány do těchto táborů, ale žily ve městech pod britským dohledem. Některé z nich, například Isie Smutsová, ale byly přemístěny do Kapska nebo Natalu, aby nemohly udržovat kontakty a předávat zprávy svým manželům, jak se často dělo. Našly se však i výjimky jako manželka generála Hertzoga, která strávila od konce roku 1900 zbytek

války v koncentračním táboře. Jedním z mála pozitiv, asi vůbec jediným, které tyto tábory přinesly, byla školní výchova búrských dětí. Děti farmářů většinou školy nenavštěvovaly a v táborech se jim dostalo od dobrovolných učitelek z Británie alespoň základního vzdělání. Mnoho z těchto dětí však už nedostalo příležitost ho v životě uplatnit. Britskou armádu velmi citelně poškozovaly zejména zničené železniční tratě, které jí znesnadňovaly přísun zásob a vojáků do nových kolonií. Zranitelnosti těchto zásobovacích cest si byl vědom už maršál Roberts, který krátce po dobytí Bloemfonteinu rozhodl o vybudování strážních pevnůstek při hlavní železniční trati z Kapska na sever. Měly strážit především mosty přes řeky, jejichž obnova byla nejobtížnější. Začaly být proto budovány čtverhranné kamenné pevnůstky, většinou dvoupodlažní, z nichž každá měla ve stěnách otvory pro střelbu z pušek a na střeše byl umístěn kulomet. V případě búrského útoku pak měl být palbou z nich chráněn daný úsek železnice. Stavba takových strážních věží však byla velice nákladná a hlavně zdlouhavá. Postavit jednu pevnůstku trvalo tři měsíce. Přesto se toto opatření na železnici osvědčilo, neboť tam, kde byly tyto strážní věže, k žádným útokům na tratě, mosty nebo projíždějící vlaky nedocházelo. Ty však chránily pouze hlavní železnici vedoucí na Rand a ostatní nechráněné tratě se stávaly častým terčem útoků búrských geril. Když se lord Kitchener ujal velení nad armádou v jižní Africe, rozhodl se vybudovat tyto strážní pevnůstky podél všech železnic na území bývalých republik, které měly čelit búrským snahám o jejich destrukci. Jejich linie měly lemovat také tratě na severu Kapska a Natalu, kde hrozil vpád búrských komand. Pokud mělo být toto nové opatření dostatečně efektivní, bylo třeba dobu jejich stavby a zároveň i náklady na ni co nejvíce snížit. Od počátku roku 1901 proto začaly být budovány pevnůstky, které nebyly z kamene, ale jejichž plášť byl tvořen dřevěnou kostrou obitou dvěma vrstvami vlnitého plechu. Prostor, který mezi plechy vzniknul, byl vyplňován kameny a hlínou. Většinou měly osmiúhelníkový nebo kruhový tvar. Kolem nich byl ještě vystavěn val z pytlů s pískem a ostnatých drátů. Takto opevněné dokázaly odolat běžným střelám z pušky. Dělostřelecké palbě by nedokázaly vzdorovat, gerilová komanda však děla používala jen výjimečně. Půltucet mužů postavil takovou pevnůstku za šest hodin. Díky rychlosti, s jakou byly budovány, velmi rychle rostl jejich počet. Průměrně jich bylo za měsíc postaveno okolo 40. První linie vznikla ve východním Transvaalu mezi stanicemi Kaapmuiden a Komati Poort a záhy je následovaly další. Zpočátku byly rozestupy mezi jednotlivými pevnůstkami až 2,5 kilometru, což komandům stále dovolovalo útočit na železnice, aniž by byla ohrožena střelbou z nich. Jejich síť se proto postupně zahušťovala, až vzdálenost mezi jednotlivými pevnůstkami v některých místech nepřesahovala půl kilometru a dvě sousední posádky mohly trať krýt křížnou palbou. Pevnůstky měly mezi sebou telefonní spojení, aby se posádky mohly rychle informovat o hrozícím nebezpečí. Velkou výhodou oproti původním čtverhranným věžím byl především kruhový tvar těchto nových typů. Ten byl zvolen z čistě finančních důvodů, ale díky tomu měla posádka ničím nekrytý výhled do krajiny, a mohla tak v případě útoku Búrů včas reagovat. Pro střelbu byly používány otvory ve stěnách, které plnily funkci oken a střílen zároveň. Každá z pevnůstek byla obývána stálou posádkou, která byla tvořena desátníkem a šesti vojíny. Ti většinou pocházeli z oddílů domobrany. Doplňování byli vždy několika domorodými Afričany, kteří

drželi hlavně noční hlídky. Život takové posádky byl velmi stereotypní, ale zároveň nebezpečný, protože nikdo nemohl tušit, odkud přijde útok búrského komanda. Do okolí pevnůstek byla proto instalována různá signalizační zařízení, například z prázdných plechovek, která měla upozorňovat na blížícího se nepřítele. Nezřídka se stávalo, že o takové zařízení zavadilo nějaké zvíře potulující se po veldu, což vedlo k zahájení palby. Na hlídky do okolí chodili vojáci vždy se psy. Speciálním prostředkem k oklamání útočníků byly umělé figuríny, umístěné u pevnůstky tak, aby jako snadný terč na sebe poutaly pozornost a posádka se zatím mohla skrýt do bezpečí. Celkem sloužilo v těchto strážních pevnůstkách na 50 000 britských vojáků a 16 000 domorodců. Búrským komandům se i přes tato opatření dařilo pronikat k železničním tratím a provádět na nich sabotáže. Jen v období od Kitchenerova nástupu do čela jihoafrické armády do září následujícího roku provedli Búrové dalších 135 útoků na vlaky a železnice. Prostor mezi jednotlivými pevnůstkami byl proto postupně vyplňován ploty z ostnatých drátů, které ještě více znesnadňovaly komandům přístup k tratím. Až potom, co jich byly nataženy tisíce kilometrů, se podařilo britské armádě výrazněji snížit škody na železnici.